

УДК 7.071.2, 7.071.4, 782.1, 784.95

*Ганджа Ірина Вячеславівна,
здобувач кафедри історії української
музики і музичної фольклористики
Національної музичної академії України
ім. П. І. Чайковського,
i.gand@ukr.net*

МИСТЕЦЬКА РОДИНА ТРЕТЯКІВ

У статті висвітлені віхи життя і творчості відомих діячів мистецтва України другої половини ХХ – початку ХХІ ст., які належать до родини Третяків. **Мета роботи.** Дослідити умови життя, форми міжособистісної взаємодії членів мистецької родини, об'єднаної спільною професійною діяльністю, а також з'ясувати справжню природу їхньої злагодженої співпраці і розквіту талантів кожного з них. **Методологія.** Дослідження ґрунтуються на теоретичних засадах щодо необхідності вивчення та врахування специфіки професійної майстерності митців, а також чинників, що сприяють її зростанню у мистецьких родинах, задля дальшого удосконалення майстерності в музичному та театральному мистецтві і успішного виховання творчої молоді. Дослідження було проведене методами співбесіди й анкетування членів мистецької родини, вивчення даних літературних джерел стосовно їхнього життя і творчості, аналізу генезису їхньої професійної діяльності та її результативності, а також стосунків між ними. **Наукова новизна** роботи полягає у дослідженні автором умов реалізації талантів членів мистецької родини, способів організації їх праці та влаштування побуту, а також виявлення чинників взаємного збагачення та досягнення ними творчих успіхів. У результаті досліджень автором встановлені способи формування виконавської майстерності народного артиста СРСР В. Я. Третяка та його дружини, заслуженої артистки України Л. Х. Третяк. Систематизований репертуар і проаналізовані вокальні методика Третяків. Визначено особливості режисерської діяльності їхнього сина – М. В. Третяка. Встановлені заслуги та внесок цієї родини в українське вокальне і театральне мистецтво. **Висновки.** Успіхи членів мистецької родини Третяків зумовлені не лише їхньою професійною майстерністю, а й характером стосунків між ними в родині. Саме взаємоповага та вміння підпорядковуватися один одному в малому сімейному колективі за умови єдності цілей та інтересів його членів створили сприятливий мікроклімат для розквіту їхньої творчості.

Ключові слова: мистецька родина, оперний спів, камерно-концертний спів, синергія, манера виконання, вокальна методика, оперна режисура.

Ганджа Ірина Вячеславівна, соискатель кафедры истории украинской музыки и музыкальной фольклористики Национальной музыкальной академии Украины им. П.И. Чайковского

Художественная семья Третяков

В статье освещены вехи жизни и творчества известных деятелей искусства Украины второй половины ХХ – начала ХХІ ст., которые принадлежат художественной семье Третяков. **Цель работы.** Исследовать условия жизни, формы взаимодействия между членами художественной семьи, объединенной общей профессиональной деятельностью, а также выявить истинную природу их согласованного сотрудничества и расцвета талантов каждого из них. **Методология.** Исследование основывается на теоретических принципах, относительно необходимости изучения и анализа специфики профессионального

мастерства деятелей искусства, а также факторов, которые содействуют его возрастанию в художественных семьях, ради дальнейшего усовершенствования мастерства в музыкальном и театральном искусстве и воспитания творческой молодежи. Исследование было проведено методами собеседования и анкетирования членов художественной семьи, изучения данных литературных источников, которые имеют отношение к их жизни и творчеству, анализа генезиса их профессиональной деятельности и ее результативности, а также отношений между ними. **Научная новизна** работы состоит в исследовании автором условий реализации талантов членов художественной семьи, способов организации их труда и устройства быта, а также в установлении факторов взаимного обогащения и достижения ими творческих успехов. В результате исследований автором установлены способы формирования исполнительского мастерства народного артиста СССР В. Я. Третьяка и его супруги, заслуженной артистки Украины Л. Х. Третьяк. Систематизирован репертуар и проанализированы вокальные методики Третьяков. Определены особенности режиссерской деятельности их сына – Н. В. Третьяка. Установлены заслуги и вклад этой семьи в украинское вокальное и театральное искусство. **Выводы.** Успехи художественной семьи Третьяков обусловлены не только их профессиональным мастерством, но и характером отношений между ними в семье. Именно взаимоуважение и умение подчиняться друг другу в малом семейном коллективе при условии единства целей и интересов его членов создали благоприятный микроклимат для расцвета их творчества.

Ключевые слова: художественная семья, оперное пение, камерно-концертное пение, синергия, манера исполнения, вокальная методика, оперная режиссура.

Gandzha Iryna, PhD-candidate of the Department of the History of Ukrainian Music and Musical Folklore, National Tchaikovsky Academy of Music

The Tret'yaks' artistic family

Purpose of Research. The paper gives a short record of the life and creative work of the well-known Ukrainian arts figures who belong to the Tretyak family (period of the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century). The purpose of this work is to investigate the life environment of the artistic family members, who were consolidated by joint professional activities, and forms of their interpersonal relationship. We identify the real nature of their harmonious collaboration and the bloom of creativity of each of them. **Methodology.** This study is based on the theoretical basis dealing with the need to investigate and take into account specific features of the professional skills of the artists as well as factors that contribute to their growth in artistic families for the further improvement of excellence in musical and theatre arts and for the successful education of creative young people. The study was conducted by the methods of interviewing and questioning the members of the artistic family, studying the literature data on their life and work, analysing the genesis of their professional activity and its efficiency as well as relations between them. **Scientific Novelty.** The scientific novelty of this work deals with identifying the conditions for the realisation of the talents of the artistic family members, the ways of their work and life organization, and the factors of mutual enrichment and achieving the success in their creative work. As a result of our work, we identified the ways of formation of the performing skills of the USSR People's Artist V. Ya. Tretyak and his wife, the Honoured Artist of Ukraine L. Kh. Tretyak. The repertoire of the Tretyak family has been classified and their vocal methods have been analyzed. The peculiarities of the directorial creative work of their son – M. V. Tretyak – have been defined. The family's merits and contribution to the Ukrainian vocal and theatrical arts have been identified. **Conclusions.** The success of the Tretyak's artistic family members are determined not only by their professional skills but also by the nature of relations between them in their family. It is the mutual respect and the ability to submit to one another in a small family with common purpose and interests that created a favorable climate for the flowering of their creativity.

Key words: artistic family, opera singing, chamber concert singing, synergy, performing style, vocal methods, opera direction.

Актуальність теми дослідження. Формування й удосконалення сучасного українського мистецтва неможливі без вивчення досягнень минулих поколінь, творчого переосмислення здобутків кращих майстрів, часткового запозичення чи перейняття їхнього досвіду наступними поколіннями. Феноменальні здібності людини зумовлюють яскравість і цінність особистості в будь-якій сфері діяльності. Мистецькі родини у цьому відношенні є справжнім скарбом для суспільства. Вивчення умов і способів становлення їх творчості та досягнення ними високих результатів мають велике пізнавальне, науково-практичне значення для історії, педагогіки та методики галузей мистецтва. Водночас творчість талановитих майстрів, будучи національним надбанням, зміцнює і прославляє державу.

Аналіз досліджень і публікацій. Діяльність кожного члена родини відомих українських митців Василя, Людмили і Миколи Третяків фрагментарно висвітлена у деяких періодичних ЗМІ [2, 4; 4, 18; 8, 3], коротко представлена в енциклопедичних виданнях [3, 3256; 6, 546-547] та біографічних довідниках [1, 68; 7, 590]. Більш системно досліджено біографію та специфіку мистецького амплуа В. Я. Третяка [9].

У науковій літературі недостатньо проаналізовано параметри голосових даних, виконавську манеру та репертуар Л. Х. Третяк. З існуючих даних відомим було її ставлення до творчості чоловіка та виховання сина. Мало досліджено шлях становлення режисерської творчості потомка знаменитих співаків. Відсутні відомості про те, на яких моральних принципах членів мистецької родини відбувся розквіт їхньої майстерності.

Мета статті. Узагальнити інформацію про життєвий та творчий шлях членів мистецької родини Третяків. Водночас проаналізувати стосунки між членами родини, виділити найважливіші чинники, що сприяли удосконаленню професійної майстерності та плідній діяльності митців, а також з'ясувати природу їхнього натхнення.

Для цього були поставлені завдання щодо вивчення біографічних даних членів мистецької родини, аналізу спадковозумовлених здібностей і способів їхнього удосконалення, систематизації здобутків, дослідження особливостей стосунків між членами родини, їхнього ставлення до власної творчої діяльності та творчості своїх рідних тощо.

Дослідження було проведено методами співбесіди й анкетування, через вивчення літературних джерел, аналіз шляхів становлення професійної діяльності та її плодів, форм і способів міжособистісної взаємодії членів родини, оцінювання фахових надбань митців Третяків.

Виклад основного матеріалу. За даними зазначених видань, Василь Якович Третяк – народний артист України та СРСР, видатний український оперний співак і педагог. Його дружина, Людмила Харлампіївна, – заслужена артистка України, професор Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені К. Карпенка-Карого. Їхній син, Микола Васильович, – актор, режисер-постановник Національної опери України і викладач Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого.

Із монографічних досліджень Л. Х. Третяк та з особистої співбесіди з нею відомо, що глава цієї родини, Василь Якович, народився в українській родині, яка тимчасово перебувала в Росії. Тому в свідоцтві про народження його – єдиного в сім'ї – записали росіянином. Виріс майбутній співак в с. Червонозаводське Полтавської області. Його батько працював там виборщиком на цукровому заводі. Мати була домогосподаркою, ростила шістьох дітей. Батько та старший брат Микола мали сильні, тембрисні голоси, але не змогли отримати музичну освіту. У 1944 р. Василя призвали до Радянської армії, де він спершу служив у мінометному полку. Помітивши у солдата непересічні вокальні й артистичні дані, в 1947 р. командування перевело Василя до військового ансамблю пісні і танцю Далекосхідного військового округу, де хлопець вів концерти, декламував твори, співав басові партії і соло. Саме репертуар ансамблю виховав у нього потяг до високого класичного мистецтва.

Із 1951 по 1953 рік В. Третяк навчався в Харківському музичному училищі на вокальному відділенні в класі професора Т. Я. Веске. У 1953 році він продовжив навчання в Харківській державній консерваторії в класі того ж самого вчителя.

У 1958 р., після закінчення консерваторії молодий співак прибув на роботу до новоствореного Кишинівського оперного театру, в якому багато і успішно працював, виконуючи провідні партії (Радамес в опері Дж. Верді «Аїда», Кавардоссі в опері Дж. Пуччині «Тоска», Хозе в опері Ж. Бізе «Кармен», Каніо в опері Р. Леонкавалло «Паяци», Монолакі в опері Д. Гершфельда «Грозован» та ін.). У 1962 р. директор Київського театру опери і балету В. П. Гонтар, почувши прекрасне виконання ним партії Хозе в опері Ж. Бізе «Кармен» в Одеському оперному театрі, запросив його у свій театр.

Дебют В. Третяка на сцені Київського оперного театру відбувся 1 жовтня 1962 р. в партії Каніо в опері Р. Леонкавалло «Паяци». Його коронними партіями тут стали: Отелло (Дж. Верді, «Отелло»), Радамес (Дж. Верді «Аїда»), Хозе (Ж. Бізе «Кармен»), Каніо (Р. Леонкавалло «Паяци»), Василь (Г. Майборода «Мілана»). Крім того, співак блискуче виконував партії Рауля (Дж. Мейербер «Гугеноти»), Германа (П. Чайковський «Пікова дама»), Манріко (Дж. Верді «Трубадур»), Річарда (Дж. Верді «Бал-маскарад»), Сергія (Д. Шостакович «Катерина Ізмайлова»), Богуна (К. Данькевич «Богдан Хмельницький»), Микити (Г. Майборода «Ярослав Мудрий») та ін.

За відгуками критиків Василь Третяк поєднував у собі багаті вокальні дані драматичного тенора і високий талант драматичного актора. Його голос був дуже сильним, міцним, сріблястим за тембром і витривалим. Режисер Кишинівського оперного театру характеризував Василя Яковича Третяка як дуже широкого й емоційного актора. Він відзначав у молодому фахівцеві рідкісний голос, природність сценічного переживання та темперамент, які, за його словами, й створили великого співака, митця й актора [9, 30].

Отже, виконавській манері цього співака були властиві гармонійне поєднання рідкісного за тембром, рівним наповненням у всьому діапазоні, силою звуку і витривалістю його неповторного голосу та яскравого артистичного таланту. За цими характеристиками Василя Третяка можна по праву вважати пос-

лідовником видатного українського оперного співака Ю. С. Кіпоренка-Доманського, який працював в Київській опері в першій половині ХХ століття.

Одним із найважливіших етапів у набутті досконалості в акторській майстерності для Василя Яковича стало виконання партії Сергія в опері Д. Шостаковича «Катерина Ізмайлова» [9, 67]. У критиці на оперу в «Київській правді» писали: «Артист Третяк повністю використав надзвичайно образний музичний матеріал своєї партії, створивши переконливий образ злочинця» [2, 4]. У 1966 р. сам композитор Д. Шостакович, високо оцінивши спів і трактування образу Сергія у його опері, запросив артиста озвучити цю партію у однойменному фільмі-опері [9, 68].

Уже набувши професійного досвіду та певної досконалості, сорокарічний Василь Третяк почав працювати над шекспірівським образом Отелло в однойменній опері Дж. Верді. Це був зоряний герой Третяка. Музичні критики зазначали, що в особі В. Третяка театр знайшов прекрасного виконавця партії венеціанського мавра, акцентуючи увагу на тембрі голосу В. Третяка, що вільно звучить у широкому діапазоні, дає змогу легко переборювати значні вокальні труднощі партії, на виразних і правдивих барвах і великому вогненному темпераменті співака [8, 3].

В. Третяк був першим і успішним виконавцем головних партій в операх українського сучасного композитора Віталія Губаренка «Загибель ескадри» (партія Адмірала) і «Мамаї» (партія Лавра Мамаєва). Чи не найголовнішою рисою творчості В. Я. Третяка була правдивість відтворення образу.

Уже маючи великий акторський досвід і високу майстерність у вокальному мистецтві, Василь Якович Третяк відчув необхідність поділитися ними з молодим поколінням і в 1976 р. почав працювати викладачем Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського, а в 1985 р. отримав вчене звання доцента кафедри сольного співу. Як педагог, Василь Якович вважав, що найголовніше у вихованні співаків – не зіпсувати природу голосу; він не вчив співати «під себе», копіювати його голос, а прагнув виявити індивідуальний тембр і сформувати неповторну особистість. Він умів підтримати, підбадьорити своїх учнів, вселити віру в свої можливості. В роботі з творчою молоддю завжди відштовхувався від природної краси тембру голосу і був противником його форсування. Василь Якович наголошував своїм студентам, що крім голосу співакові треба мати ще й голову, серце і любов до праці [9, 139]. За свідченням учнів і друзів, В. Третяк дуже демократично поведився зі студентами, не нав'язував їм свою інтерпретацію, а тільки радив і показував голосом уривки твору [8, 138]. Серед його учнів – найбільш відомі: народний артист України, лауреат Шевченківської премії Михайло Дідик, соліст Одеського оперного театру Володимир Рева, соліст Свердловського оперного театру Володимир Полторак, соліст Тбіліської та Кутаїської опер Іван Ткаченко, заслужений артист України, доцент Віктор Кавун та ін.

За великий вклад у вокальне мистецтво у 1980 р. Василю Яковичу Третяку присвоєно звання народного артиста СРСР. За все своє творче життя артист взяв участь у понад тисячі вистав, а також 270 концертах. Співак гідно представляв культуру України, гастролюючи в усіх республіках Радянського Союзу,

Югославії, Кубі, Румунії, Польщі, Чехословаччині, Іспанії, Франції, Германії та інших країнах.

Знайомство Василя Яковича з майбутньою дружиною, Людмилою Харлампіївною Басмановською, відбулося в серпні 1965 р. в Одеському оперному театрі, де дівчина працювала в хорі. У той час вона навчалася на другому курсі Одеської консерваторії водночас на двох відділеннях: диригентсько-хоровому (клас професора К. К. Пігрова) і вокальному (клас професора О. М. Благовидової). Почувши вперше голос майбутнього чоловіка на репетиції вистави Р. Леонкавалло «Паяци», Людмила Харлампіївна була зачарована ним. Їй дуже сподобався його темперамент і тембр голосу. Молоді люди познайомилися після сумісної репетиції опери «Аїда» і з тих пір почали зустрічатися й листуватися. Василь Якович благородно попросив руки Людмили: спершу в її матері Марії Львівни (професійної актриси Маріупольського музично-драматичного театру), а потім у самої нареченої. У лютому 1966 р. відбулося їхнє весілля, і молода дружина переїхала жити до нього в Київ. У зв'язку з цим їй довелося перевестися в Київську державну консерваторію, де вона продовжила навчання на диригентсько-хоровому відділенні в класі народного артиста СРСР, професора Л. М. Венедіктова та на вокальному відділенні в класі професора, вихованки О. М. Благовидової, народної артистки України З. П. Христинч. Її дипломною роботою в оперній студії консерваторії було виконання партії Наталки-Полтавки в однойменній опері М. Лисенка. За типом голосу Людмила Третяк – ліричне сопрано. Її виконавська манера характеризується витонченою музикальністю, точністю стилю і емоційністю.

По закінченні консерваторії Людмила Харлампіївна готувала власні концертні програми і виступала з ними в Україні, Росії, Португалії, Франції, Угорщині, Німеччині, Італії та ін. країнах. У її концертному репертуарі були твори Й. Баха, Ф. Генделя, Ф. Шуберта, Р. Шумана, И. Брамса, А. Берга, П. Чайковського, С. Рахманінова, Р. Глієра, С. Прокоф'єва, М. Лисенка, Я. Степового, М. Вериківського, В. Косенка, К. Стеценка, Г. Майбороди, В. Губаренка, Ю. Іщенко, а також українські народні пісні. Артистка вперше виконала солоспів «Осінь» В. Губаренка на сл. Д. Павличка і французьку народну пісню «Серце матері» в обр. В. Задерацького. Другою після Валентини Соколик Людмила Третяк відтворила у концертному виконанні монооперу В. Губаренка за новеллою А. Барбюса «Листи кохання». Із програмами старовинної музики співачка об'їздила багато органних залів України, Росії, Молдови і Прибалтики. Людмила Третяк виконувала партію сопрано в «Реквіємах» В. А. Моцарта і Дж. Верді, «Stabat mater» Дж. Россіні і Дж. Перголезі, «Gloria», «Magnificat» А. Вівальді, «Te Deum» А. Дворжака, ораторії «Мессія» Ф. Генделя, месі соль мажор Ф. Шуберта, кантатах «Радуйся, ниво неполитая» М. Лисенка і «Хустина» Л. Ревуцького. Вона мала декілька спільних концертів із народною артисткою СРСР Галиною Туфтіною та Київським дитячим хором «Дзвіночок».

Перебравши на себе основні турботи щодо влаштування побуту в родині, співачка жертовно створила чоловікові необхідні умови для творчої праці, визнаючи вищу цінність його мистецької особистості. Переймаючись його справами, Людмила Харлампіївна відвідувала вистави за участю чоловіка, сприяла

та підтримувала його в усіх починаннях. На його прохання, після репетицій і вистав вона відверто аналізувала його спів та критикувала його роботу в усіх деталях. Василь Якович поважав її як співачку і педагога, тому прислухався до висловлених нею зауважень та конструктивних побажань. У дні концертів Людмила вже чоловік був дуже уважним до неї і сам займався сином, надаючи їй змогу відпочити та краще підготуватися до виступу. У своїй монографії співачка тепло згадує моменти співробітництва з чоловіком. Василь Якович делікатно, ненав'язливо радив дружині, як удосконалити ту чи іншу музичну фразу, покращити інтерпретацію твору чи досягти якогось цікавого тембрального забарвлення. Такі хвилини творчого спілкування приносили їй невимовну радість і користь. У день виступу він дуже хвилювався за неї, і артистка забороняла йому ходити на свої концерти [9, 146].

Пишаючись талантом чоловіка, Людмила Харлампіївна, звичайно, бажала співати з ним на одній сцені. І її мрія здійснилася. У січні 1984 р. артистка готувала чергову концертну програму, і В. Третяк запропонував їй свою участь у концерті, який відбувся 19 березня 1984 р. в Київському Будинку актора. З'ясовано, що програма концерту складалася з творів Г. Малера, Й. Брамса, Г. Вольфа, Ф. Шуберта, Р. Шумана, С. Рахманінова і П. Чайковського і була тепло сприйнята слухачами.

Із 1970 р. Л. Х. Третяк викладала академічний вокал: спочатку в вокальній студії при Жовтневому палаці, з 1974 р. – в Київському інституті культури на кафедрі народного співу, а з 1981 р. і дотепер професор Л. Х. Третяк навчає молодь співати в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, на кафедрі музичного виховання. У своїй роботі зі студентами вона домагається точності інтонації, виразності фрази і розкриття художнього образу кожного твору, щоб проспіване слово вплинуло на слухачів. Вона вчить, як правильно використовувати дихання і резонатори залежно від стилю музики. У своїх розпівках дає студентам, – майбутнім артистам драми й кіно академічну основу співу. Її педагогічне кредо – усвідомлений спів. Серед найбільш відомих її учнів – народна артистка України Надія Шестак (Київський інститут культури), народний артист України, лауреат Шевченківської премії Євген Пруткін, заслужені артисти України Людмила Фесенко, Віталій Борисюк (Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого), соліст Національної опери України імені Т. Шевченка, народний артист України Володимир Кузьменко та ін.

Зважаючи на багатий професійний досвід і високу громадську свідомість, Людмилу Харлампіївну Третяк багаторазово обирали головою журі вітчизняних та міжнародних конкурсів і фестивалів. У 1993 р. Л. Третяк повернулася на сцену як співачка й продовжила свою гастрольно-виконавську діяльність у колективі Київського симфонічного оркестру і хору під керуванням Роджера Макмерріна. У 2004 р. за багаторічну та плідну творчу діяльність співачці присвоєно звання заслуженої артистки України. Вона успішно проявила себе в науково-дослідній роботі, за результатами якої підготувала та опублікувала дві монографії («Життя і творчі шукання Василя Третяка», «Галина Туфтіна»), багато наукових статей, брала участь у науково-практичних конференціях.

Розквіт мистецьких талантів у родинах, де розуміють і підтримують одне одного та забезпечують високу організацію праці, подеколи пояснюють дією ефекту функціональної синергії, що полягає у взаємному збагаченні творчості кожного з них [5]. Вважаємо, що такий позитивний ефект у мистецькій родині Третяків було отримано завдяки тісній, злагодженій взаємодії всіх членів родини. Саме спільна професійна діяльність та єдність цілей – з одного боку – та взаємоповага і вміння підпорядковуватися одне одному – з іншого – сприяли моральному зміцненню й досягненню ними високих творчих результатів.

Дуже відповідально ставилося подружжя Третяків до виховання сина Миколи, який народився 10 липня 1967 р. Уже з юних років він ріс у професійному середовищі майстрів мистецтва. Володіючи успадкованим голосом, музичним слухом і акторськими здібностями, він розвивався в усіх цих напрямках. Як і батько, цікавився театром, вникав у зміст опер, навчався в Київській дитячій музичній школі № 9 по класу фортепіано. У 1991 р. як актор закінчив Київський державний інститут театрального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого (майстерня народної артистки України, професора І. Молостової), а в 1998 р. додатково отримав ще й спеціальність режисера музичного театру (майстерня заслуженого діяча мистецтв України, професора В. Курбанова). Під час навчання брав участь в студентських виставах «Дні Турбіних» М. Булгакова, «Свадьба» А. Чехова і «Дай серцю волю, заведе в неволю» М. Кропивницького.

У 1991-1998 рр. Микола Третяк працював режисером-асистентом, а з 1998 р. – режисером-постановником в Національній опері України імені Т. Шевченка. Прагнучи професійної досконалості, у 1995 р. молодий режисер пройшов стажування в Чеському Народному театрі (м. Прага), а в 2001 р. продовжив навчання у Цюрихській опері, працюючи консультантом у Г. Асагарова, А. Кірхнера, Р. Уїлсона, Р. Ніклера. Встановлено, що як режисер Національної опери України, він здійснив постановку вистав «Богема» Дж. Пуччині (1998 р.) та «Іоланта» П. Чайковського (2011 р.). Більше того, у 2001 р. Микола Третяк брав участь у постановці опери Дж. Верді «Оберто» для Вердівського фестивалю у Сент-Моріці (Швейцарія). В Україні він поставив також оперу «Мавра» та балет «Байка про Лисицю, Півня, Кота та Барана» І. Стравінського, вокально-хореографічний дивертисмент «Золота середина» А. Бондаренка (2003 р.) і хudoжньо-документальну музичну виставу «Борис Гмиря: геній і кохання» (2005 р.). Великим досягненням Миколи Третяка стала режисерська робота над оперою «Війна і мир» С. Прокоф'єва в чеському Театрі імені Л. Яначека. У Бакинському національному театрі опери та балету Азербайджану імені М. Ахундова цей режисер успішно поновив постановку опери Дж. Пуччині «Богема» (2010 р.). Про розквіт його таланту свідчать різностильові оперні вистави «Сільська честь» П. Масканьї, «Алеко» С. Рахманінова (2011 р.), «Так чинять усі жінки» В.-А. Моцарта, «Джанні Скіккі» Дж. Пуччині (2012 р.), «Любовний напій» Г. Доніцетті (2013 р.), «Весілля Фігаро» В. А. Моцарта (2014). Крім того, Микола Третяк – режисер-постановник більше 60 концертів. Він був головним режисером Першого благодійного різдвяного ярмарку «Три мішечки. Від Миколая до Різдва» (2010 – 2011 рр.) та Мистецької акції «Сходи до неба» (2012 р.). Митець має досвід роботи як ведучий та режисер програм на телеканалах «1+1» та «Перший Національний». Одна із його останніх режисерських робіт – концерт «Ча-

рівний світ оперети», який відбувся 23 грудня 2015 року у Національній опері України імені Т. Шевченка.

Преса та музична критика характеризують Миколу Васильовича Третяка як митця, який тонко відчуває загальний художній образ вистав. Він дуже добре знає специфіку оперної режисури, що дозволяє йому планувати мізансцени зручними для співаків і такими, що відповідають характеру музичної фактури опери. Виставам цього майстра властиві гармонійність і стрункість мізансцен, що дозволяє глядачам легко сприймати сценічний задум режисера. У роботі зі співаками-акторами Микола Третяк застосовує індивідуальний підхід і домагається від кожного з них відчуття художньої правди й віри в те, що вони роблять. Молодий режисер має чудове музичне сприйняття і «гостре всепомічаюче око». Його постановки – переважно класичні (крім опери Дж. Пуччині «Джанні Скіккі»), але завжди динамічні і високопрофесійні. Вважаємо, що саме генетично зумовлені задатки, перейняття творчих настроїв батьків-митців та знання умов життя театру спрямували сина Василя і Людмили Третяків до роботи на стику музики і режисури, допомогли йому успішно знайти себе у світі високого мистецтва.

У 2003 р. Микола Васильович Третяк розпочав педагогічну діяльність викладанням майстерності актора на кафедрі музичного виховання Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, а з 2009 р. навчає студентів ще й основам режисури та історії музичного театру у зазначеному закладі.

Аналіз творчої праці та здобутків Миколи Третяка вказує на значну досконалість і плідність спадкоємця визнаних майстрів українського мистецтва. Так само, як і батькам, йому нині доводиться проходити через випробування своєї епохи, втім, міцні моральні основи та проявлений творчий ентузіазм вселяють надію на повну перемогу й подальший розквіт його таланту.

Наукова новизна роботи полягає у дослідженні автором умов реалізації талантів членів мистецької родини, способів організації їх праці та влаштування побуту, а також виявлення чинників взаємного збагачення та досягнення ними творчих успіхів. У результаті досліджень автором встановлені способи формування виконавської майстерності народного артиста СРСР В. Я. Третяка та його дружини, заслуженої артистки України Л. Х. Третяк. Систематизований репертуар і проаналізовані вокальні методики Третяків. Визначено особливості режисерської діяльності їхнього сина – М. В. Третяка. Встановлені заслуги та внесок цієї родини в українське вокальне і театральне мистецтво.

Висновки. Таким чином, у результаті нашого дослідження було з'ясовано, що феномен мистецької родини Третяків пояснюється не лише винятковими вродженими здібностями, успадкованими й удосконаленими під час навчання і цілеспрямованої роботи, але й їхньою життєвою мудрістю та працездатністю. Два співаки, які розуміли і підтримували один одного, співпрацюючи, підсилили ефективність творчості один одного. Члени цієї родини змогли так розумно організувати свій побут і міжособистісні стосунки, що вони сприяли розквіту творчої діяльності кожного. Між ними не було заздрості та нездорової конкуренції, а була справжня гармонія, що породила синергію, – співтворчість, яка надихала митців. Вважаємо, що синергетичним ефектом зумовлені й успіхи по-

дружжя у вихованні сина. Багаті спадкові основи, приклад батьків і прагнення досконалості стали чинниками його творчих злетів.

Література

1. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ ім. П.І. Чайковського (1971 – 2001) / Б. П. Гнидь // Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. – К., 2002. – 95 с.
2. Дерев'яно Б. Перед прем'єрою «Катерини Ізмайлової» на Київській сцені / Б. Дерев'яно // Київська правда. – 1965. – №57. – С. 4.
3. Енциклопедія українознавства: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство ім. Т. Шевченка; гол. ред. проф., д-р В. Кубійович. – Париж; Нью-Йорк: Молоде життя; Львів; Київ: Глобус, 1955—2003. – С. 3256.
4. Жиліна Л. Тенор, що народився з баса / Л. Жиліна // День. – 2000. – № 19. – С. 18.
5. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 283 с.
6. Лисенко І. М. Співаки України. Енциклопедичне видання / Іван Лисенко. – 2-ге вид., перероблене і доповнене – К.: Знання, 2011. – 629 с.
7. Мистецтво України: Біографічний довідник / Упор.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський. За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1997. – 700 с. – ISBN 5-88500-071-9.
8. Стефанович М. Третє народження «Отелло» / М. Стефанович // Культура і життя. – 1966. – №56. – С. 3.
9. Третяк Л. Життя і творчі шукання Василя Третяка: Монографія / Л. Третяк. – К.: Логос, 2007. – 168 с.

References

1. Hnyd', B. P. (2002). Ukrainian performer schools: the department of solo singing of the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music (1971–2001). Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music [in Ukrainian].
2. Derev'yanko, B. (1965). Before the first night “Kateryna Izmailova” on the Kyiv stage: Kyivska pravda [in Ukrainian].
3. Encyclopedia of Ukrainian studies: Introduction: in 11 Volumes. (1955-2003). The Shevchenko scientific society [in Ukrainian].
4. Zhylina, L. (2000). The tenor who was born from bass: Den' [in Ukrainian].
5. Kapitsa, S. P. (2001). Synergetics and forecasts of the future: Editorial URSS [in Russian].
6. Lysenko, I. (2011). The singers of Ukraine. Encyclopedia: Znannya [in Ukrainian].
7. Arts of Ukraine: Biographic reference book. (1997). Ukrayins'ka entsyklopedia [in Ukrainian].
8. Stephanovych, M. (1966). The third birth of “Otello”: Kultura i zhyttia [in Ukrainian].
9. Tretiak, L. (2007). The life and research work of Vasyl' Tretiak: Monograph: Logos [in Ukrainian].